HERAKLIZII

PERSOANELE (în ordinea intrării în scenă)
IOLAOS, tutorele copiilor lui Herakles
<KOPREUS> CRAINICUL lui Eurystheus
CORUL bătrînilor din Marathon
DEMOPHON, regele Atenei
MAKARIA, fiica lui Herakles
UN SERVITOR al ■**lui** Hyllos, fiul lui Herakles
ALKMENE, mama lui Herakles
UN VESTITOR '
EURYSTHEUS, regele Argosului
Fiii lui Herakles, Akâmas, străji ateniene, sclavi

Drama se desfăşoară la Marathon,[679]. în mijlocul scenei se înalţă altarul lui Zeus Agorâios[680], în fund templul său. Pe altar au fost depuse ramuri de măslin, împodobite cu panglici albe - însemnele suplicanţilor[681]. Pe treptele altarului zac, refugiaţi, bătrînul Iolaos, înconjurat de un pîlc de băieţi, Heraklizii[682].

IOLAOS

Mi-am întărit de multă vreme o părere. Bărbatul drept e hărăzit aproapelui, dar cel care-şi închină doar cîştigului voinţa, de nefolos cetăţii, închis faţă de oameni, nu este bun într-adevăr decît cu sine însuşi. Ştiu asta nu numai din auzite[683].

Tot astfel eu, ţinînd la cinste şi la legăturile de sînge, cînd mi-era dat să locuiesc tihnit în Argos[684], l-am însoţit în multe munci pe Herakles, la vremea cînd hălăduia cu noi, şi-acum, cînd el a fost mutat în cer, îi ocrotesc odraslele sub aripile mele, cu toate că de mîntuire am şi eu nevoie[685].

întîi, cînd tatăl lor a părăsit pămîntul, <tiranul> Eurystheus a vrut să ne ucidă[686], dar am scăpat de el; şi chiar dacă suntem lipsiţi de ţară, viaţa ne-am salvat-o. Fugim la întîmplare, rătăcind de la cetate la cetate.

Dar celorlalte rele, Eurystheus a înţeles să le adauge o altă provocare: oriunde află c-am făcut popas, îşi mînă crainicii ca să ne ceară şi să ne-alunge din acel tărîm. Se bizuie <într-asta> pe cetatea Argos, a cărei ură sau prietenie nu-s de lepădat, şi totodată pe norocul lui.

Iar oamenii ne văd, pe mine vlăguit şi pe copii, ne-vîrstnici, fără tată; deci, înclinîndu-se în faţa celui mai puternic, ne gonesc din ţară.

împart şi eu surghiunul cu aceşti copii fugari, împart cu ei năpastele, sărman' de mine, şi n-am curajul să-i trădez, ca nu cumva să spună vreun muritor: „Priviţi, de

cînd copiii n-au părinte, nu-i mai ajută Iolaos, deşi e ruda lor!"

Aşa, respinşi de pretutindeni prin Hellada, noi am sosit la Marathon şi pe pămîntul dimprejur[687], ne-am aşezat ca rugători la capiştile zeilor şi le-am cerut să ne ajute.

Aceste cîmpuri, zice-se, sunt locuite de cei doi feciori ai lui Theseus, aşa cum le căzură sorţii[688]. Ei, răsăriţi din stirpea lui Pandion, se înrudesc de-aproape cu odraslele acestea[689]. Iată de ce-am păşit peste[1] hotarul falnicei Atene.

în fruntea pilcului de surghiuniţi stăm doi bătrîni: eu care, înfricat, păzesc feciorii şi, înăuntrul templului, Alkmene, care cuprinde-n braţe şi adăposteşte fetele lui Herakles; căci ar fi ruşinos dacă-am lăsa fecioarele să se apropie de gloată şi să aştepte-aici, lîngă altar[690].

Iar Hyllos[691] caută, cu fraţii lui mai vîrstnici, să ne găsească pe pămînt un meterez, un adăpost, dacă vom fi goniţi şi din ţinutul ăsta cu de-a sila. *(Luînd seama de apropierea unui crainic venind din Argos, care va intra curînd pe scenă, Iolaos întinde febril mîinile spre copii şi îi cuprinde.)*

Copii, copii, la mine, apucaţi-vă de straiul meu. îl văd venind spre noi pe crainicul lui Eurystheus, acel care ne urmăreşte, făcîndu-ne să rătăcim, respinşi din ţară-n ţară.

Ah! moarte ţie, ins respingător, şi omului ce te trimite, căci multe rele i-ai vestit cu gura ta mărinimosului părinte al acestor fii!

CRAINICUL[692]

Tu crezi, desigur, c-ai găsit aici un adăpost temeinic şi c-ai sosit într-o cetate aliată. Gîndeşti greşit; nu este nimeni care să aleagă slăbiciunea ta şi nu renumele lui Eurystheus.

La drum! De ce atîţa trudă? Ridică-te, porneşte către Argos unde vei fi omorît cu pietre[693]; asta ţi-e

osînda.
IOLAOS
Nici gînd <să pleo, căci mă vor apăra altarul zeului şi ţara liberă în care am păşit.
CRAINICUL Văd că pofteşti să dai încă de lucru mîinii mele.
328
IOLAOS
Nu-ţi va fi daţ să ne tîrăşti cu sila nici pe mine, nici pe ei.
CRAINICUL *(înşfăcînd copiii)*
<Pe loc> te vei încredinţa. Degeaba! N-ai fost bun profet.
IOLAOS Nu! Asta niciodată nu se va-ntîmpla, cît voi trăi.
(Se încinge o harţă între cei doi; bătrînul Iolaos e trîntit pe jos.)
CRAINICUL
In lături! Pe copii, de vrei sau nu, îi voi lua, deoarece socot că aparţin lui Eurystheus, stăpînul lor.
IOLAOS
Ah! daţi-ne-ajutor, voi cei ce locuiţi din străvechime în Atena[694]! Cu noi se poartă silnic <solul>, cu noi, care îl implorăm pe Zeus, ocrotitorul adunărilor poporului; ne pîngăresc ghirlandele <de rugătorix Aceasta-i hulă pentru ţara voastră, şi pentru zei jignire.
(Intră în grabă Corul alcătuit din cincisprezece oameni vîrstnici din Marathon.)
ÎNTÎIUL PARASTAT[695] De la altar ce strigăt se ridică? Ce pacoste ni se va desluşi curînd?
CORIFEUL
Strofă
Priviţi-l pe bătrînul acesta, lipsit de vlagă, răsturnat la pămînt, sărmanul!
AL DOILEA PARASTAT Dar cine te-a trîntit pe jos atît de jalnic?
329
IOLAOS
(arătîndu-l pe crainic)
Acesta, gazdelor. El necinsteşte zeii şi mă smulge cu putere de pe treptele altarului lui Zeus.
CORIFEUL
Dar tu, din care ţară, bătrîne, ai venit la poporul celor patru cetăţi unite[696]? De pe celălalt ţărm al strîmtorii? Cînd aţi sosit aici, prin lucrarea vîslelor, poate din Euboia[697]?
IOLAOS
Nu, n-am dus trai de insular, străinilor[698]. Noi, pe pămîntul tău venim de la Mykene[699].
CORIFEUL
Şi cum te cheamă pe nume, bătrîne, poporul Mykenei?
IOLAOS
îl ştiţi pe Iolaos, desigur, tovarăşul de arme al lui Herakles; eu nu sunt cineva lipsit de faimă.
CORIFEUL
Te ştim dinainte, din auzite. Dar ai cui sunt băieţii nevîrstnici ocrotiţi de braţele tale? Vorbeşte.
IOLAOS
Străinilor, aceşti copii sunt ai lui Herakles. Ei au venit ca rugători, să-i ajutaţi, tu şi cetatea.
CORIFEUL
Antistrofă
Ce nevoie îi mînă? Vor să-i asculte poporul? Spune-mi, aceasta le este dorinţa?
IOLAOS
Ei vor să nu fie luaţi cu sila de sub paza zeilor şi duşi în Argos.
330
CRAINICUL
Dar asta n-are cum să-i mulţumească pe stăpînii tăi, ce au putere-asupra ta şi te găsesc aici.
CORIFEUL *(adresîndu-se crainicului)*
Cuvine-se să le purtăm de grijă, străine,
rugătorilor zeilor
şi să nu folosim năprasnice braţe
spre a-i face să plece de lîngă
statui şi altare.

Dreptatea e sfîntă şi n-ar suferi aceasta.
CRAINICUL
Alungă-i din pămîntul ţării, ei aparţin lui Eurystheus şi <astfel> braţul meu nu-i va lua cu sila.
CORIFEUL
Potrivnică zeilor este cetatea care respinge străini veniţi să cerşească-ndurare.
CRAINICUL
Dar bine este şi să fii lipsit de neplăceri, ţinînd cuminte partea prevederii.
(Lacună)
CORIFEUL
Tu trebuia să fi vorbit cu regele acestei ţări, mai înainte să te-arăţi atît de îndrăzneţ şi să cinsteşti pămîntul nostru liber, nu să le smulgi cu sila zeilor străinii.
CRAINICUL Cine-i mai-marele cetăţii şi al ţării?
CORIFEUL Feciorul unui tată nobil, Demophon al lui Theseus[700].
CRAINICUL
In faţa lui, deci, trebuia să desfăşor această luptă <de cuvinte>. Tot ce-am vorbit pînă acum a fost zadarnic.
331
CORIFEUL
Iată, el însuşi vine grabnic, <îrtsoţit> de fratele-i Akâmas.[701]. Ei îşi vor apleca urechea la cuvîntul nostru.
(Intră regii fraţi Demophon şi Akâmas, urmaţi de o escortă. Crainicul se dă la o parte.)
DEMOPHON *(Corifeului)*
Deoarece, cu toate că eşti vîrstnic, tu ai luat-o înaintea unora mai tineri, zorit de strigătele de la vatra <templului> lui Zeus[702], vorbeşte! Ce întîmplare-a strîns aici atîta lume?
CORIFEUL
Cei care, aşezaţi, imploră <zeul> sunt odraslele lui Herakles; ei au încununat altarul, precum vezi, stăpîne. El este Iolaos, însoţitorul credincios <în lupte> al eroului.
DEMOPHON Dar care a fost pricina că au ţipat?
CORIFEUL *(arătînd spre crainic)*
Acesta, care a-ncercat să-i ia de la altar cu sila; el l-a făcut să strige pe bătrîn şi i-a-nmuiat genunchii, încît am plîns de mila lui.
DEMOPHON *(arătînd spre crainic)*
Totuşi, acesta, după strai şi după cum îl poartă, pare un hellen, dar, după fapte, pare un barbar.
Acum e rîndul tău să cuvîntezi, şi fără-ntîrziere. Să-mi spui de unde ai venit aici, trecînd peste hotarul cărei ţări?
CRAINICUL
Eu sunt argeu, dacă pofteşti să afli.
De ce-am venit, din partea cui, n-am să-ţi ascund. Trimis am fost aici de Eurystheus, mai-marele Mykenei, să prind cioporul ăsta. Temeiuri numeroase îndreptăţesc, străine, şi ceea ce voi face şi ceea ce voi spune.
332
Argeu fiind eu însumi, ridic nişte argei, fugari scăpaţi din ţara mea, şi care după legile de-acolo sunt hărăziţi <prin vot> să moară[703]. E dreptul nostru, locuind într-o cetate <rînduită>, să împlinim noi înşine ce-au hotărît judecătorii.
<în ce-i priveşte pe fugari> mulţi i-au văzut sosind la vatra lor; dar tuturor le-am răspicat aceleaşi vorbe şi nime nu a cutezat să-şi căşuneze propria nenorocire.
Ei, dacă s-au refugiat aici, pesemne-au desluşit la tine vreo sminteală; ori poate, nemaiavînd încotro, şi-au încercat norocul de pe urmă, sau să cîştige sau să piardă. Desigur, dacă mintea ta este întreagă, cu greu mai pot spera că, după-atîtea ţări ale Helladei străbătute, pe tine doar, în chip nechibzuit, te va mişca năpasta lor.
Ia seama, deci, şi cîntăreşte. Primind <fugarii> pe pămîntul attic, sau învoindu-te să-i ridicăm, cu ce te vei alege?
Ascultă ce vei cîştiga din partea noastră: vînjosul Argosului braţ şi toată trecerea lui Eurystheus, tu le vei dobîndi pentru Atena. Dar dacă, grijuliu faţă de vorbele şi plînsul lor, te vei lăsa răpus de milă, noi lucrul îl vom lămuri cu lăncile. Să nu crezi că ne vom retrage din această confruntare, fără să ne fi

slujit de fierul <armelor>[704].
Ce vei avea de zis atunci? Cîte moşii vei fi pierdut şi cîte jafuri vei fi îndurat într-un război cu Argosul? Cu cine te vei alia? Şi pentru ce va fi să cadă morţii, pe care îi vei îngropa? Vei dobîndi o faimă proastă printre cetăţeni, dacă de dragul unui ghiuj ca ăsta, un mormînt, ba un nimic, s-o spun pe şleau, şi pentru ţîncii ăştia te cufunzi în mlaştina <războiului>.
Vei încerca să-mi dai răspunsul cel mai bun, zicînd că-i vorba numai de-o speranţă. Cît preţuieşte <o speranţă> faţă de prezent?
Cum să-i învingă pe argei cu armele <copiii> cînd vor creşte mari, dacă acesta-i gîndul ce-ţi înflăcărează inima? E timp destul, de-acum pînă atunci, să fie nimiciţi.
Deci, crede-mă, fără să-mi dai nimic, numai lăsîndu-mă să duc ce-mi aparţine, cîştigă <pentru tine> sprijinul Mykenei! Să nu cazi în greşeala ce vă este obicei[705]: cînd
333
ai prilejul să alegi prietenia celor mai puternici, să nu te hotărăşti pentru a celor mai becisnici.
CORIFEUL
Cine-ar putea să judece şi să cunoască lămurit o pricină mai înainte de-a fi urmărit pînă la capăt cele două părţi[706]?
IOLAOS[707]
Deoarece în ţara ta, stăpîne, toţi au dreptul <să vorbească>, acum e rîndul meu să cuvîntez, nu doară să ascult, şi nime nu mă va respinge dintru început, cum mi s-a întîmplat prin alte locuri.
Noi cu <trimisul> ăsta nu avem nimic comun. Cum nu mai atîrnăm de Argos, căci astfel s-a decis printr-un decret, şi suntem exilaţi din patrie, cu ce temei ne-ar duce ca mykenieni, în starea noastră de acum, cînd am fost alungaţi din ţară? Nu suntem venetici, <după decret>? *(Adresîndu-se crainicului)* Sau poate socotiţi că <omul> surghiunit din Argos e surghiunit şi dincolo de graniţa Helladei? Oricum, nu din Atena. Aceasta nu va izgoni, înfricoşată de argei, odraslele lui Herakles. Aici nu suntem la Trachîs, nici în vreo altă aşezare din Achaia[708], de unde, fără nici un drept, umflînd cuvîntul Argos, cum faci în clipa asta, îi prigoneai pe rugătorii aşezaţi lîngă altare. De-ar fi aşa, de ţi s-ar da dreptate, eu n-aş mai spune că mă aflu în Atena libertăţii. Dar le cunosc <celor de-aici> voinţa şi natura: ei mai degrabă ar alege moartea, căci pentru oamenii mărinimoşi onoarea este mai presus ca traiul.
Ajunge ce-am grăit despre Atena. Preamulta laudă este supărătoare, şi-am fost eu însumi apăsat adesea de elogii nestrunite.
(Lui Demophon)
Vreau să-ţi arăt că e de datoria ta să-i mîntuieşti <pe Heraklizi>, şi-apoi tu eşti mai-marele acestei ţări. Pittheus a fost fiul lui Pelops şi Âithra fata lui Pittheus; aceea l-a născut pe tatăl tău, Theseus. *(Arătîndu-i pe copii)*
Acum şi neamul lor! Ascultă; Herakles era fiul lui Zeus şi al Alkmenei; ori ea a fost fiica uneia din fetele lui
334
Pelops[709]. Deci tatăl tău şi <tatăl> lor s-au tras din două vere. Aceasta-i înrudirea lor cu tine, Demophon[710].
Dar dincolo de înrudire, tu ai şi altă datorie faţă de copii, pe care ţi-o voi desluşi. îţi spun deschis, odinioară, fiindu-i purtător de scut tatălui lor, am navigat <cu el>. alături de Theseus, în drumul după brîul ucigaş <al Hippolytei>[711]; apoi <tot Herakles> l-a scos pe tatăl tău din beznele adînci ale lui Hades[712]. E martoră toată Hellada.
în schimb, aceşti copii vor de la tine doar o înlesnire: nu-i da, nu-i strămuta de lîngă zeii tăi cu sila, nu-i alunga din ţară! Căci pentru tine însuţi, dar şi-n ochii cetăţii, ruşine-ar fi ca nişte rugători pribegi, din neamul tău -priveşte-i, ah! priveşte-i! - să fie, vai, tîrîţi cu sila.
Te rog <fierbinte>, îţi cuprind cu braţele genunchii şi-ţi ating^ bărbia[713], să nu dispreţuieşti odraslele lui Herakles! întinde-ţi mîinile asupra lor. Să le fii rudă, să le fii prieten, părinte, frate, pînă şi stăpîn. Mai bine orişice decît să cadă sub argei.
CORIFEUL
I-am ascultat, o rege, şi de soarta lor îmi este milă. Nicicînd nu am văzut mai desluşit ca azi cum întîmplarea biruie o naştere aleasă. Aceşti urmaşi ai unui nobil tată nu-şi merită nenorocirea.
DEMOPHON *(ridicîndu-l pe Iolaos)*
Trei feluri de temeiuri, Iolaos, mă fac să ţin de cererile tale seama. în primul rînd e Zeus, lîngă altarul căruia te afli, înconjurat de adunarea-acestor pui; pe urmă este înrudirea noastră şi vechea-mi datorie

către tatăl lor, ce-mi porunceşte să le fiu de ajutor; apoi ruşinea, mai ales, care nicicînd mi trebuie uitată.
Căci, dacă voi îngădui ca un străin să jefuiască <de fugari> altarul, se va spune că nu trăiesc într-un pămînt al libertăţii, că i-am trădat pe rugători, fiindu-mi frică de argei. De-acolo pînă la spînzurătoare nu-i decît un pas[714].
De ce n-a fost să vii aici cu o mai bună soartă! Oricum, să nu te temi că te va smulge cineva de la altar cu sila, împreună cu băieţii.
335
(Brusc se adresează solului)
Tu, întorcîndu-te în Argos, lui Eurystheus adu-i la cunoştinţă hotărîrea noastră şi că, de altfel, dacă are împotriva Heraklizilor vreo plîngere, va fi despăgubit cum se cuvinte. <însă> pe ei nu-i vei lua cu tine niciodată.
CRAINICUL
Cum nu, cînd eu am dreptul şi cînd temeiurile mele sunt mai tari?
DEMOPHON N-ai dreptul să ridici cu sila rugătorii.
CRAINICUL
Luarea lor nu va-nsemna ruşine pentru mine, nici pentru tine pagubă.
DEMOPHON
Ba da, a mea va fi ruşinea, dacă te las să-i smulgi de-aici.
CRAINICUL Azvîrle-i peste graniţă, de-acolo îi vom duce noi.
DEMOPHON Te crezi mai înţelept ca zeul, bădărane!
CRAINICUL Se pare că aici e loc de adăpost pentru nemernici.
DEMOPHON Sălaşul zeilor este refugiu pentru toţi.
CRAINICUL Mykenienii, poate, vor gîndi altminteri.
DEMOPHON Oare prin partea locului nu mai sunt eu stăpînul?
CRAINICUL
Ba eşti, dacă, păstrîndu-ţi bunul simţ, nu-i păgubeşti pe alţii.
336
DKMOPHON Fiţi păgubiţi! numai să mă păstrez curat faţă de zei.
CRAINICUL Nu vreau să izbucnească un război între argei şi tine.
DEMOPHON Eu nici atît, dar n-am să-ţi las odraslele lui Herakles.
CRAINICUL Şi totuşi am să-i duc, ei sunt ai mei.
DEMOPHON Atunci, nu-ţi va fi moale să te-ntorci acasă.
CRAINICUL *(făcînd brusc gestul de a înşfăca rugătorii)*
Voi încerca şi mă voi lămuri pe dată.
DEMOPHON
(oprindu-l, cu sceptrul ridicat) O să te usture numaidecît, dacă te-atingi de ei.
CRAINICUL Pe zei, nu îndrăzni să baţi un sol[715].
DEMOPHON învеţe solul mai întîi a se purta cuminte!
CORIFEUL *(adresîndu-se crainicului, pe urmă lui Demophon)*
Tu du-te. Şi tu, rege, nu-l atinge.
CRAINICUL
Mă duc. Un singur braţ e slab în luptă. Ci iarăşi voi veni aici cu cetele lui Ares al argeilor[716], purtînd din creştet pînă-n tălpi armură de aramă. M-aşteaptă mii de luptători cu scuturi şi stăpînul Eurystheus. El însuşi este comandantul oştii şi urmăreşte de la marginile vetrei lui Alkăthos[717] care va fi sfîrşitul întîmplărilor de-aici. Aflînd
337
în ce fel l-ai jignit, mînia lui va fulgera asupra ta şi a cetăţii, asupra gliei şi-a plantaţiilor voastre.
Căci la nimic nu ne va fi slujit, să îngrijim atîta tineret în Argos, de nu-ţi vom da pedeapsa <cuvenită>.
(Crainicul pleacă în grabă.)
DEMOPHON
Ajungă-te prăpădul! Nu mă tem de Argos. Doar n-ai fi vrut să-i duci <pe Heraklizi> de-aici cu sila, spre ruşinea mea? Cetatea-n care m-am născut n-a fost încă supusă de argei, ci este liberă.
CORIFEUL
. Acum este clipa să cumpănim, pînă nu se apropie oastea din Argos de graniţa noastră!

E grabnic la faptă Ares al mykenienilor! şi va fi, cu prilejul acesta, mai mult ca oricînd. Căci legea tuturor solilor <cînd povesteso e să umfle-ntîmplările pînă la dublu, închipuie-ţi ce va să-i depene regelui, ce necuviinţe grozave a pătimit şi cum era gata să fie ucis[718].
IOLAOS
Nu-i zestre mai frumoasă pentru fii decît aceea de-a se naşte dintr-un tată bun şi nobil [şi de-a-şi lua din neam ales nevastă.]
Insă pe cel care se lasă biruit de patimă şi îşi alege din mojici soţia, eu n-am să-l încuviinţez că-şi leapădă, de dragul desfătărilor, copiii în ruşine.
Nobleţea, la nenorocire, se apără mai bine decît neamul prost. Tot astfel noi, căzuţi în hăul relelor, am întîlnit în oamenii aceştia rude şi prieteni, care, dintre atîţi locuitori ai solului hellenic, doar ei s-au ridicat în apărarea noastră.
Daţi-le, fiii mei, daţi-le <regilor Atenei> dreapta voastră, şi voi, daţi-vă mîinile copiilor; apropiaţi-vă <unii de alţii>.
338
Copiii mei, ne-am pus prietenii la încercare. Dacă vreodată, pentru voi, va licări întoarcerea în patrie, dacă din nou veţi avea parte de părinteştile cămine şi cinstiri, să-i socotiţi în veci pe-aceşti prieteni drept mîntuitorii voştrii. Să nu porniţi vreodată contra ţării lor cu lăncile războiului, să ţineţi minte-aceste binefaceri şi fie-vă, Atena, dintre toate, cetatea cea mai dragă!
<Atenienilor> li se cuvine cinstea voastră, căci au îndepărtat de noi şi au luat asupra lor ostilitatea unei ţări puternice şi a poporului pelasgic[719]. Văzîndu-ne cuprinşi de sărăcie şi rătăcitori, ei nu ne-au dat, nici nu ne-au alungat de pe pămîntul lor.
(Lui Demophon)
Din parte-mi, viu sau mort - cînd mă voi stinge - am să te copleşesc, prietene, cu laude. în faţa lui Theseus voi proslăvi numele tău[720] şi am să-i umplu inima de bucurie, spunîndu-i cît de bine i-ai primit şi ajutat pe Heraklizi, cum, cu mărinimie, faci să dăinuiască în Hellada gloria paternă şi cum, vlăstar din neam ales, n-ai decăzut faţă de cum era Theseus.
Puţini sunt cei asemeni ţie! Abia, dintr-o mulţime, se află, poate, unul, care să nu fie mai rău ca taică-său[721].
CORIFEUL
Dintotdeauna ţara noastră a voit să-i sprijine pe oropsiţii ce aveau de partea lor dreptatea. Aşa se face că, pentru prieteni, a înfruntat primejdii fără număr şi astăzi iarăşi văd cum se apropie o luptă.
DEMOPHON
Preabine ai grăit, bătrîne; cît despre-aceşti băieţi, sunt sigur care le va fi purtarea: vor ţine minte ajutorul <nostru>.
Eu voi chema în adunare cetăţenii şi am să-i rînduiesc să-ntîmpine cu mîini vînjoase-armata din Mykene: întîi am să trimit în faţă cercetaşi, să nu cadă asupra noastră fără veste, căci tot ărgeul este iute la atac; apoi, strîngînd prezicătorii, voi sacrifica.
Tu intră cu copiii-n templu, nu sta lîngă jertfelnicul lui Zeus! Sunt slujitori de-ai mei, care, cît voi lipsi, îţi vor purta de grijă. Purcede, Iolaos, în casa <zeului>.
339
IOLAOS
Nu, n-aş putea să părăsesc jertfelnicul. Să ne-aşezăm şi, rămînînd aici, să ne rugăm pentru victoria cetăţii. Cînd se va isprăvi cu bine încercarea, vom intra.
Cu noi alături luptă zei ce nu sunt mai prejos, o rege, decît ai argeilor: ocrotitoarea lor e Hera, a noastră e Athena[722]. Deci, ia aminte: ca să izbuteşti, una din chezăşii este să ai de partea ta zei mai puternici. Pallâs <Athena> nu va îndura să fie biruită.
(Demophon şi Akâmas ies, împreună cu străjile.)
CORUL *Strofă*
Tu- n-ai decît să grăieşti cu glas ridicat; nouă, celor de-aici nu ne pasă de tine, străine venit din Argos; cuvintele tale trufaşe nu ne-nspăimîntă.
Nicicînd să nu pătimească de-asemenea frică mărita Atena,
<cetatea> frumoaselor dansuri! Tu te-ai smintit, şi la fel, tiranul[723] argeu, feciorul lui Sthenelos.
Antistrofă
Oraşul în care te afli nu-i cu nimic
mai slab decît Argosul.

<Aici> strigă spre zei rugătorii pribegi,
lipiţi de pămîntul nostru;
iar tu vrei să-i tragi cu de-a sila, străine,
surd la cuvîntul regilor noştri,
fără să poţi invoca vreun drept.
Unde ar îngădui muritori cu mintea întreagă
asemenea faptă?
Epodă
Dorinţa dintîi ne poartă spre pace, dar, bagă de seamă, o rege cu gînduri nemernice, dacă vii împotriva cetăţii noastre,
340 .
vei fi uluit de primirea
ce ţi se va face.
Nu numai tu mînuieşti o spadă
şi un scut de aramă.
<0mule> îndrăgostit de războaie,
nu răscoli cu armele tale
cetatea Charitelor[724].
înfrînează-ţi pornirea!
(Se întoarce Demophon îngîndurat.)
IOLAOS
Ce griji îţi adumbresc privirea, fiul meu? Ai prins cumva dinspre duşmani vreo veste nouă? întîrzie? Au şi sosit aici? Sau ce-ai aflat? Nu-i cu putinţă spusa crainicului să fi fost minciună. Mai-marele armatei lor, cu soartă norocoasă pînă astăzi, sunt sigur că se va abate - şi plin de cît orgoliu! - peste-Atena.
Dar Zeus este pedepsitorul gîndurilor prea semeţe[725].
DEMOPHON
Armata argiană a sosit, şi Eurystheus, regele său. Eu însumi i-am văzut. Căci datoria omului ce vrea să fie bun conducător de oşti e să-şi privească însuşi adversarul, nu doar prin ochii unor vestitori.
El încă n-a umplut cu luptători cîmpia ţării[726], dar, înălţat pe-o stîncă sprîncenată, cercetează - aceasta mi-e părerea şi ţi-o spun - pe unde să-şi împingă trupele şi, fără luptă, să le desfăşoare în siguranţă pe pămîntul nostru.
în schimb, eu, tot ce-am hotărît, am împlinit cum se cuvine; cetatea[727] este înarmată şi victimele-s pregătite pentru zeii în cinstea cărora vor fi sacrificate. Oraşul meu, prin mîinile prezicătorilor, închină jertfe spre punerea duşmanului pe fugă şi spre salvarea cetăţenilor.
I-am adunat pe toţi viersuitorii de oracole; am cercetat prezicerile vechi, mîntuitoare pentru ţară - şi cele cunoscute <omului de rînd> şi cele tainice. între aceste profeţii deosebirile sunt felurite, dar e un gînd asupra căruia se-m-pacă toate: îmi dau poruncă să sacrific Persephonei o fecioară născută dintr-un nobil tată[728].
341
Eu, precum vezi, sunt binevoitor faţă de voi. Dar nu-mi voi omorî fiica, şi nici nu voi constrînge pe vreun supus de-al meu să şi-o ucidă, peste voia lui. Apoi, cine-i atît de josnic şi de fără minte încît să-şi dea cu mîna lui ce are mai de preţ, copiii?
In chiar această clipă <în Atena> poţi să vezi grămezi <de cetăteni> înfierbîntaţi: unii grăiesc că era drept să ajutăm nişte străini veniţi ca rugători, dar alţii mă învinuiesc de nebunie. De-aş face asta s-ar isca război civil.
Deci cumpăneşte tu şi află, cu mine laolaltă, vreun chip de-a vă salva pe voi şi-acest pămînt, astfel ca eu să fiu scutit de-nvinuirile cetăţii. Aici eu nu domnesc ca un tiran peste barbari[729]. Urmînd în tot ce fac dreptatea, şi ceilalţi drept se vor purta cu mine.
CORIFEUL
Cum? Rîvna noastră este bună, iar un zeu[730] nu ne îngăduie să-i ajutăm pe cei ce ne imploră?
IOLAOS
Copiii mei, suntem aidoma unor navigatori, care, scăpaţi de furia sălbatică a vijeliei, erau aproape gata să atingă malul, însă pe care vînturile i-au zvîrlit din nou departe de uscat, în largul mării; tot astfel, iată-ne respinşi de pe acest pămînt, cînd tocmai ne aflam pe mal, crezîndu-ne salvaţi[731]. Vai mie,

pentru ce m-ai fermecat, speranţă ticăloasă, de nu a fost să duci pînă la capăt facerea de bine?^ într-adevăr, acestui om i se cuvinte să-l iertăm că nu îngăduie să fie omorîţi copiii cetăţenilor, şi nici acum nu-i laud mai puţin purtarea.
(Lui Demophon)
Dacă aşa este voinţa zeilor, aşa să-mi fie soarta; <oricum> faţă de tine, recunoştinţa mea rămîne neştirbită. *(După un motnent de tăcere, se adresează Heraklizilor)*
Copiii mei, cu ce aş mai putea să vă ajut? Noi încotro să mergem? Ce zeu nu a primit din parte-ne ghirlande[732]? Pe ce pămînt, în ce refugiu nu ne-am dus? Pierim, copiii mei; vom fi predaţi.
Cît despre mine, dacă trebuie să mor, puţin îmi pasă; regret doar faptul că, murind, îmi voi înveseli duşmanii. Ci '
342

pentru voi vărs lacrimi, pe voi vă căinez, copiii mei, şi pe Alkmene, bătrîna mamă a lui Herakles. Prea mult a vieţuit, năpăstuita!
Şi eu, sărman' de mine, am îndurat atîta trudă în zadar! A trebuit, în mîinile duşmanului a trebuit să încăpem şi viaţa să ne-o lepădăm în chinuri şi ruşine!
(întorcîndu-se bmsc spre Demophon)
Dar ştii cum poţi să-mi vii în ajutor? Mai am o singură speranţă de a-i salva pe Heraklizi. în locul lor, dă-mă argeilor pe mine, rege. Aşa nu te primejduieşti şi-mi vor fi mîntuiţi copiii. De viaţă nu mai trebuie să mă agăţ. Aşa să fie! Pe mine mai ales vrea să mă prindă Eurystheus, să-l umple de jigniri pe aliatul <vajnic> al lui Herakles. Pentru că omul ăsta e un necioplit!
E de dorit ca înţeleptul să-şi aleagă un potrivnic înţelept, şi nu un bădăran fudul. Aşa, chiar în nenorocire, se va bucura de drepturile cuvenite[733].
CORIFEUL
Bătrîne, nu învinui cetatea noastră. Căci poate se va întîmpla să îndurăm mustrarea, desigur falsă, dar copleşitoare, că i-am trădat pe oaspeţi.
DEMOPHON
Devotamentul tău e mare, dar nefolositor. Nu, nu pe tine vine să te ceară regele, în fruntea oştii sale: ce-ar fi să dobîndească Eurystheus, din moartea unui om în vîrstă? *(Arătînd spre copii)*
El pe băieţi vrea să-i ucidă. Cumplită e pentru duşmani ameninţarea unei înfloriri de tineri dintr-o stirpe nobilă, ce-şi amintesc <mereu> cum le-a fost chinuit părintele. Aceasta e primejdia ce trebuie să o previnâ.
Deci, dacă ştii vreo altă dezlegare, mai potrivită, pregăteşte-o; căci eu, de cînd am auzit oracolele, sunt descumpănit şi plin de teamă.
(Din templul lui Zeus Agorâios apare Makarîa-, fiica lui Herakles.)
MAKARIA[734]
Străinilor, ieşirea mea să nu o socotiţi drept îndrăzneală. Aceasta-i rugămintea mea dintîi. Nimic nu-i sade mai
343
frumos unei femei decît tăcerea, buna cuviinţă şi petrecerea tihnită înăuntrul casei[735].
Dar, auzindu-ţi vaierele, Iolaos, m-am hotărît să ies. Nu că aş fi îndrituită să vorbesc în numele neamului meu, dar poate sunt în stare să o fac, pentru că mie-mi pasă cel mai mult de fraţii mei şi vreau să aflu, pentru ei şi pentru mine, dacă la relele de ieri nu s-a adăugat un alt prăpăd ce-ţi frînge inima.
IOLAOS
Copila mea, nu doar de-acum, dintre odraslele lui Herakles, te socotesc pe tine cea mai vrednică de laudă. Părea că pribegia noastră s-a sfîrşit cu bine, cînd iarăşi în grea cumpănă ne-am prăbuşit.
(Arătîndu-l pe Demophon)
El spune că viersuitorii de oracole cer să se-aducă jertfă Persephonei, nu un taur, nu o juncă, ci o fecioară dintr-o stirpe nobilă, de vrem să supravieţuim, nu numai noi, ci şi oraşul.
Aceasta e năpasta noastră fără dezlegare. Căci <regele> nu-şi va jertfi nici pe copiii săi, nici pe ai altuia. Şi fără să vorbească limpede, mă face să-nţeleg că, dacă nu găsim ieşire din restrişte, va trebui să căutăm o altă ţară <de scăpare>. Din partea lui, el este hotărît să-şi mîntuie pămîntul <patriei>.
MAKARIA Salvarea noastră ţine numai de cerinţa asta?

IOLAOS Da. în privinţa celorlalte soarta ne-a fost bună.
MAKARIA
Nu tremura de teama lăncii argiene: eu, de la mine însămi, şi fără să aştept, bătrîne, vreo poruncă, sunt gata să-mi dau viaţa, să mă ofer spre jertfă.
Ce am putea, într-adevăr, să spunem, dacă Atena pentru noi primeşte să înfrunte o primejdie atît de mare, şi dacă noi, mutînd asupra altuia povara încercării, atunci cînd e la îndemîna noastră să ne mîntuim, fugim din faţa morţii?
344
Nu! ar fi chiar de rîs să gemem, aşezaţi ca rugători ai zeilor, noi care ne-am născut dintr-un asemenea părinte, să ne purtăm ca nişte ticăloşi! Dar unde-i socotită vrednică de oameni răsăriţi o astfel de purtare?
(Cu ironie)
Af fi mai bine oare, dacă - ferească soarta să se-n-tîmple! - ar fi Atena cucerită, căzută-n mîinile duşmane, şi eu, fiica unui nobil tată, aş îndura jigniri <amare>, sfîrşind nu mai puţin prin a vedea tărîmul morţilor? Dar dac-ar trebui să rătăcesc din nou, gonită din acest pămînt? Mi-ar fi ruşine să aud spunîndu-se: „De ce veniţi aici, în mîini cu crengi de rugători, cînd vă iubiţi atît de tare viaţa? Ieşiţi din ţară! Nu le dăm nemernicilor ajutor!"
<Pe urmă,> dacă fraţii mei se sting şi voi fi singura salvată, eu nu voi mai avea speranţa fericirii, speranţa care şi-a trădat prietenii de-atîtea ori. Cine-ar primi să se însoare cu o fată părăsită, sau să dea naştere cu mine unor prunci[736]?
Nu-i aşadar mai de dorit să mor, decît să-ndur asemenea necuvenite rele? Un astfel de destin poate ar fi mai pe potriva alteia, cu nume nu atît de cunoscut precum al meu.
Conduceţi-mă unde trebuie să-mi piară trupul, împodobiţi-l cu bentiţe, începeţi, dacă vreţi, preludiul la jertfire şi biruiţi-vă duşmanul; iată, îmi dau de bună voie, nu silită, viaţa[737].
Spun răspicat: mor pentru fraţii mei şi pentru mine însămi. Şi, fără să atîrn de viaţă, am făcut cea mai frumoasă din descoperiri: a-ţi părăsi în slavă traiul[738].
CORIFEUL
Mai poţi să spui ceva, după măreaţa cuvîntare a fecioarei care vrea să moară pentru fraţi? Se află om în stare să vădească nobleţe mai înaltă în cuvinte, nobleţe şi în fapte?
IOLAOS
Tu n-ai altă obîrşie, copilă, ci eşti sămînţa lui; te-a zămislit divinul suflet al lui Herakles. Sunt mîndru de cuvintele <ce le-ai rostit>, însă destinul tău mă umple de durere. Dar iată o mai dreaptă dezlegare, ascultaţi: chemaţi
345
aici toate surorile acestei fete şi s-o arate sorţii pe aceea care trebuie să moară pentru neam. Nu-i drept să pieri făr' a se fi scrutat ursita.
MAKARIA
Nu, n-am să mor prin hotărîrea întîmplării, nu-i nici o vrednicie într-aceasta.
(Iolaos încearcă s-o întrerupă.)
Bătrîne, nu vorbi. Dacă primiţi şi dacă vreţi să vă slujiţi de rîvna mea, îmi dăruiesc de bună voie, nu silită, viaţa.
IOLAOS
Ah, iată o rostire şi mai nobilă ca adineaori, şi-aceea încă era fără seamă de frumoasă. In cutezanţă te întreci pe tine însăţi, şi-n cuvîntări mărinimoase. Dar eu, copilă, nici nu-ţi cer şi nici nu te opresc să mori; numai că, dîndu-ţi viaţa, îi slujeşti pe fraţii tăi[739].
MAKARIA
îndemnul tău e înţelept; să nu te temi că jertfa mea te-ar pîngări, căci în chip liber voi muri[740].
Urmează-mă, bătrîne! Vreau să mă ţii, cînd am să-ţi mor, în braţe. Să stai în preajma mea, ca să-mi ascunzi în pînze trupul. Iar cît priveşte grozăvia junghierii, am s-o întîmpin <fără frică>, de sunt într-adevăr născută din tatăl întru care mă slăvesc[741].
IOLAOS , Nu, n-aş putea la moartea ta să stau de faţă.
MAKARIA *(arătîndu-l pe Demophon)*
încalţe cere-i lui, ca nu în braţe de bărbaţi, ci de femei să-mi dau suflarea.
DEMOPHON
Aşa va fi, biată fecioară! M-aş ruşina să te lipsesc de-aceste ultime cinstiri, cînd am temeiuri multe <să

o fao, şi marele tău suflet şi dreptatea.
346
Tu eşti femeia, dintre toate, cea mai curajoasă, pe care a văzut-o ochii mei. Hai, înainte de-a pleca, dacă doreşti, rosteşte-le bătrînului şi fraţilor salutul de pe urmă!
MAKARIA
Rămîi cu bine, Iolaos, rămîi cu bine! învaţă-i pe aceşti copii să-ţi semene, să fie înţelepţi în toate, cum eşti tu, dar nu mai mult <de-atît; oricum> va fi destul. Prin rîvna ta, încearcă să-i salvezi de la pieire. Suntem copiii tăi, mîinile tale ne-au crescut. Eu însămi, precum vezi, la ora nunţii mele, mă voi jertfi, murind de dragul lor. Voi, fraţii mei - pîlc adunat aici - fiţi fericiţi! Luaţi din toate bunurile pentru care îmi voi da spre junghiere viaţa! Xinstiţi-l pe moşneag şi pe bunica dinăuntrul templului, Alkmene; de-asemenea, <cinstiţi> aceste gazde! ' Iar dacă zeii vă vor dărui cîndva sfîrşitul chinurilor şi întoarcerea în Argos, să ţineţi minte că-i sunteţi datori surorii care v-a salvat o îngropare. Şi mi s-ar cuveni cea mai frumoasă, căci n-am să vă lipsesc de ajutor, şi pentru însuşi neamul meu voi fi murit. <Cinstirile funebre> sunt comoara ce-mi va ţine loc şi de odrasle şi de nuntă,
dacă mai dăinuieşte sub pămînt ceva <din noi>. De n-ar mai dăinui nimic! Dacă şi-acolo am avea, noi muritorii, parte de necazuri, eu nu ştiu încotro ne-am mai întoarce? Nu-i socotită oare moartea, la rele, leacul cel mai
bun[742]?
IOLAOS *(solemn, în timp ce Makana pleacă, urmată de Demophon)*
O tu, al cărei suflet mare te aşază-atît de sus, deasupra tuturor femeilor, să ştii: pe tine de departe cel mai mult te vom cinsti, şi cît eşti vie şi cînd vei fi moartă. Te du cu bine! Nu cutez să-i zvîrl cuvinte de ocară Persephonei, zeiţa căreia vei fi jertfită.
347
Copiilor, suntem sfîrşiţi! Durerea-mi frînge trupul. Luati-mă şi sprijiniţi-mă de-altar, aici <pe trepte>, aco-periţi-mă cu peplosul, copiii mei[743]. Cum să nu fiu zdrobit de cele întîmplate?
Totuşi, dacă noi nu am tine seama de oracol, n-am mai putea să vieţuim; <atunci> mai jalnică ar fi năpasta. Dar şi ce se petrece-acum e tot nenorocire.
(Iolaos se lasă pe treptele altarului, acoperindu-şi faţa cu
mantia.)
CORUL *Strofă*
■ Nimeni, o spunem deschis, nu-i fericit în afara voinţei divine, nici nu-i în stare să-şi ducă greul destinului; aceleiaşi case nu-i curge norocul întruna, o Moiră e pururi gonită de alta[744]; unul, aflat pe-nălţimi, ajunge-n strîmtoare, altul, mărunt, e săltat de soarta cea bună. Themis[745] nu-l lasă <pe om> să-i scape destinului, nici înţeleptul nu poate s-o dea la o parte iar îndărătnicul, care încearcă fără-ncetare, se istoveşte în trudă zadarnică.
Antistrofă
<I61aos> tu, aşadar, îndură neşovăind hotărîrile zeilor,
sufletul tău să nu fie ros de năvala durerii. O soartă de slavă i-a fost hărăzită sărmanei <fecioare>, trebuind pentru fraţi să se stingă şi pentru <cetatea> Atena; renumele său printre oameni va fi strălucit. Dar calea virtuţii e plină de chinuri[746]. Vrednică este purtarea <copilei> de tatăl ei, vrednică este de neamul său nobil. Iar dacă tu-i venerezi <cum ai zis> pe cei fără frică de moarte, suntem şi noi alături de tine[747].
348
(Intră un sclav, servitor din casa lui Herakles.)
SERVITORUL
Copiilor, fiţi fericiţi! Unde se află Iolaos şi mama celui care v-a fost tată? S-au depărtat de templu?
• , IOLAOS
(încă pe jos, acoperit cu mantia) Aici suntem, dacă mai pot să spun c-aş fi aici.
SERVITORUL De ce zaci la pămînt? De ce ţi-s ochii mohorîţi?
IOLAOS Le port de grijă alor mei şi asta mă abate.
SERVITORUL Hai, scoală-te, ridică-ţi fruntea!
IOLAOS Sunt prea bătrîn şi nu mai am putere.
SERVITORUL Venind, eu totuşi îţi aduc o mare bucurie.
IOLAOS Tu cine eşti? Unde te-am întîlnit? Nu-mi amintesc.
SERVITORUL

Sunt rob şi îl slujesc pe Hyllos. Priveşte-mă: nu mă cunoşti?
IOLAOS Băiete dragă, ai venit să ne salvezi de la ruină?
SERVITORUL întocmai, ba mai mult; destinul azi e bun cu tine.
349
IOLAOS *(strigînd la poarta templului)*
Alkmene, maica unui vrednic fiu, te strig să ieşi <din templu> şi s-auzi aceste vorbe scumpe. De mult te mistuiai pentru acei care-au sosit acum, cînd aşteptai, cu sufletul înfiorat, să se întoarcă.
(Alkmene iese din templu.)
ALKMENE
De ce a răsunat de ţipete tot templul, Iolaos? Iar a venit din Argos vreun crainic şi s-a purtat cu tine silnic? *(Aşezîndu-se în faţa copiilor, se adresează servitorului)*
Puterea mi-a scăzut, dar trebuie să ştii, străine, că niciodată n-o să-i duci pe-aceşti <feciori cu tino, cît sunt vie. Altminteri, nimeni să nu creadă că l-am zămislit pe Herakles! Iar dacă braţul tău va coborî asupra lor, te vei ciocni cu doi bătrîni şi nu va fi spre cinstea ta.
IOLAOS
Alină-te, Alkmene, nu te teme. Acesta nu e vreun crainic, sosit din Argos <să rostească> vorbe duşmănoase.
ALKMENE De ce ai slobozit un strigăt vestitor de teamă?
IOLAOS Ca să te chem în faţa templului. Apropie-te.
ALKMENE
Eu nu ştiam ceea ce spui <acum>. Dar cine-i omul ăsta?
IOLAOS
El ne vesteşte c-a venit nepotul tău, fiul lui Herakles.
ALKMENE
Fii dar binevenit, cu-această ştire bună! Dar dacă Hyllos a intrat în ţară, de ce întîrzie? Unde se află? Ce întîmplare l-a oprit să se arate aici, cu tine laolaltă, spre bucuria sufletului meu?
350
SERVITORUL El rînduieşte pentru luptă oastea ce-a adus-o
ALKMENE *(dînd să plece)* Nu mă privesc atare treburi <ca femeiex
IOLAOS
(nelăsînd-o să plece) Ba te privesc, dar eu sunt cel care voi pune întrebări.
SERVITORUL Ce vrei să ştii din cele întîmplate?
IOLAOS Cît este numărul de aliaţi pe care i-a adus.
SERVITORUL Sunt mulţi, dar cîţi anume n-aş putea să spun.
IOLAOS Asta-mi închipui că o ştiu cei doi conducători atenieni.
SERVITORUL
O ştiu: în cornul stîng al frontului se află Hyllos
IOLAOS Ostaşii sunt cu armele în mîini, gata de luptă?
SERVITORUL Au şi fost scoase victimele dintre rînduri[749].
IOLAOS Deci pînă unde şi-au împins argeii oastea?
748
SERVITORUL Destul de-aproape, încît poţi să-l desluşeşti pe coman-
dant.
IOLAOS Ce face?. Rînduieşte şirurile inamice?
351
SERVITORUL
Aşa ne vine-a crede; dar nu putem să auzim <ce spune>.
Eu trebuie să plec. N-aş vrea să-mi las stăpînul fără mine, cînd stă să-nceapă lupta cu duşmanii.
IOLAOS
Te voi urma; căci şi pe mine mă aprinde gîndul să lupt alături de prieteni şi - cine ştie? - să le fiu folositor[750].
SERVITORUL Nu ţi se cade să rosteşti cuvinte fără noimă.
IOLAOS Nici să-mi ajut prietenii în luptă?
SERVITORUL S-a dus tăria ta de altădată, Iolaos.
IOLAOS Cum? N-aş putea şi eu să mai străpung un scut?

SERVITORUL Ba da, dar înainte ai cădea tu însuţi.
IOLAOS Nici unul din potrivnici nu mi-ar îndura privirea.
SERVITORUL Privirea nu poate răni, cînd braţul nu loveşte.
IOLAOS <Acolo> barem, printre ceilalţi, voi fi şi eu un număr.
SERVITORUL Le dai prietenilor tăi un sprijin şubred.
IOLAOS Stai, nu mă-mpiedica; sunt pregătit să trec la fapte.
352
SERVITORUL Să treci la fapte? Tu? Chiar dacă vrei, nu eşti în stare.
IOLAOS Poţi spune ce pofteşti, eu tot n-am să rămîn aici.
SERVITORUL Cum să te-nfăţişezi hopliţilor fără armură?
IOLAOS
Aici, în casa zeului, se află arme capturate în războaie; mă voi sluji de ele[751]. De voi trăi, le voi înapoia; de voi muri, nu le va cere zeul. Purcede înăuntru, desprinde o armură de hoplit şi adu-mi-o degrabă. E ruşinos să stau acasă, să mă retrag ca un fricos cînd alţii luptă.
(Servitorul intră în templu.)
CORIFEUL
Tăria voinţei nu ţi-a sleit-o timpul, aceasta e tînără <încă>, dar trupul tău nu preţuieşte nimic. De ce să trudeşti zadarnic? Această pornire-ţi va fi spre năpastă, făr' să-i aducă prea mult folos cetăţii noastre. Se cade, cu vîrsta, să nu ţii morţiş la părerile tale, renunţă la ceea ce nu-i cu putinţă: nimic n-ar putea să te facă tînăr din nou.
ALKMENE
Nu eşti în toate minţile? Vrei să mă laşi de una singură, bătrîne, cu nepoţii mei?
IOLAOS Bărbaţii trebuie să lupte, tu să veghezi peste copii.
ALKMENE Dar dacă tu vei fi răpus, eu cum voi mai fi mîntuită?
IOLAOS Prin grija fiilor fiului tău, rămaşi în viaţă.
353
ALKMENE Şi dacă-i va lovi - ferească zeii! - nenorocul?
IOLAOS
(arătînd spre Cor) Aceste gazde nu te vor trăda, nu-ţi fie teamă.
ALKMENE în ele mă şi bizui, alt sprijin nu-mi rămîne.
IOLAOS Şi Zeus, nu mă-ndoiesc, e-ngrijorat de chinurile tale.
ALKMENE
Zeus niciodată nu va auzi din gura mea vreo ponegrire. Dacă se poartă însă drept cu mine, numai el o ştie.
(Se întoarce servitorul cu armele luate din templu.)
SERVITORUL *(lui Iolaos)*
Aici, cum vezi, ai o armură-ntreagă; acoperă-ţi cu ea cît mai degrabă trupul. Căci bătălia e aproape şi Ares nu urăşte mai vîrtos pe nimeni decît pe zăbavnici. Dar dacă greutatea armelor te sperie, pe loc porneşte, fără ele. Aşteaptă să ajungi în linia de luptă şi-atunci abia te vei împovăra cu straiul ăsta. Am să ţi-l car eu însumi pînă-acolo.
IOLAOS
Ţi-e gîndul bun. Du-mi <armele>, dar ţine-le la înde-mîna mea. Şi pune-mi suliţa din lemn de fag în mînă. Susţine-mi cotul stîng, călăuzeşte-mi paşii.
SERVITORUL Oare hoplitul trebuie vegheat ca un copil?
IOLAOS
Să ne ferim de piaza-rea, mergînd <cu grijă>, fără să ne poticnim[752].
354
SERVITORUL
Ah! dacă ai putea să făptuieşti pe cît de mare-ţi este rîvna.
IOLAOS *(pornind încet spre ieşire)*
Grăbeşte-te. Va fi amar de mine, dacă voi lipsi din luptă.
SERVITORUL *(sprijinindu-l pe bătrîn)*
Nu eu, ci tu întîrzii. Şi crezi că umbli iute!
IOLAOS Nu vezi cît zor poţi desluşi în mersul meu?
SERVITORUL Eu mai curînd îţi văd închipuirea decît graba.

IOLAOS Nu vei mai spune asta, cînd mă vei privi acolo.
SERVITORUL Ce faptă isprăvind? Oricum, aş vrea să izbuteşti.
IOLAOS Am să-l izbesc prin scut pe unul din duşmani.
SERVITORUL Numai de-ar fi s-ajungem; dar mă cam îndoiesc...
IOLAOS
O, braţ al meu! de ce nu te mai baţi ca-n tinereţe, cînd - îmi aduc aminte - pustiai cu Herakles <cetatea> Sparta[753] şi aliatul meu erai! Ce mai înfrîngere i-ai căşuna lui Eurystheus! Nu stăruie, nemernicul, în faţa lăncii.
Greşit se crede că belşugul chezăşuieşte vitejia; într-adevăr, pe omul norocos îl socotim neîntrecut în toate[754].
(Iolaos si servitorul pleacă. Alkmene rămîne lîngă altar cu copiii.)
355
CORUL . *Strofa 1*
Glie, şi lună ce arzi toată noaptea, şi voi, strălucinde raze de soare ce luminaţi muritorii, de-ar fi să ne-aduceţi vestea <bună>[755]! Strigaţi-o la cer şi în preajma regescului tron <al lui Zeus> şi-n lăcaşul Athenei cu ochi luminoşi. Vom înlătura din pămîntul natal, de la casele noastre şi de la aceşti rugători, pe care i-am adăpostit, <vom înlătura> cu fierul lucios primejdia.
Antistrofa 1
Cumplit este ca o cetate, precum Mykene, potrivnică şi-acoperită de slavă în urma războaielor nenumărate, să nutrească mînie-mpotriva pămîntului nostru. <Totuşi,> nemernici am fi, cetăţeni ai Atenei, dacă i-am vinde, ameninţaţi de argei, pe oaspeţii şi rugătorii noştri. Cu noi laolaltă luptă şi Zeus; nu ne e frică;
el cu dreptate ne ţine partea. Iar un zeu nu se-arată nicicînd a fi mai prejos decît muritorii; şi noi întărim aceasta.
Strofa 2
Du-te, Augustă <Athena>, al tău e pămîntul ţării, a ta e cetatea căreia tu-i eşti mamă, stăpînă şi paznică, întoarce-l aiurea pe omul ce-mpinge aici, împotriva dreptăţii, armata din Argos, zburlită de lănci! Virtutea noastră ne-ndreptăţeşte să nu fim goniţi din case.
Antistrofa 2
Fără-ncetare, întru cinstirea ta, noi închinăm numeroase jertfe; nu dăm uitării nici ultima zi a lunii, nici cîntecele tinerimii, nici viersul alaiurilor. Pe colina bătută de vînturi, toată noaptea răsună înaltele ţipete tînguitoare
ale fecioarelor
şi ropotul paşilor lor <de dans>[756].
(Intră un vestitor, sclav al Alkmenei.)
VESTITORUL *(Alkmenei)*
Stăpînă, îţi aduc o ştire, pe cît de scurtă pentru tine s-o asculţi, pe-atît de minunată pentru mine s-o rostesc. Am biruit potrivnicul şi un trofeu se-nalţă, clădit din toate armele ce le-am luat de la duşmanii tăi[757].
ALKMENE
Prietene, această zi, în schimbul veştii tale, te-a condus la libertate[758]. Dar este o nelinişte, pe care încă nu mi-ai risipit-o. Mă-ntreb cu teamă dacă mai trăiesc cei mie dragi.
VESTITORUL Trăiesc şi în armată strălucesc de glorie.
ALKMENE Bătrînul Iolaos, deci, se mai află-n viaţă?
VESTITORUL Se află şi, prin grija zeilor, a izbutit nespus de bine.
ALKMENE Ce spui? Doar n-o fi făptuit vreo vitejie?
VESTITORUL El, din moşneagul ce era, acum e tînăr iarăşi.
356
357
ALKMENE
Ce veste minunată! Vreau, în primul rînd, s-aud despre victoria prietenilor noştri.
VESTITORUL
Afla-vei totul chiar din povestirea mea. Cînd am desfăşurat, de-o parte şi de alta, frontul oamenilor noştri înarmaţi, şi eram faţă-n faţă <cu duşmanul^ Hyllos păşi afară din cvadriga lui şi, stînd la mijloc

între cele două linii, zise:
„Tu care, de la Argos, ai condus aici armata, de ce nu am cruţa această ţară? Şi nici Mykene n-o să fie păgubită, dacă va pierde numai un bărbat. Hai, prinde-te doar tu cu mine-n luptă, om cu om! De mă ucizi, ridică-i pe copiii lui Herakles şi du-i <cu tine>; de tu eşti cel ce moare, lasă-mă să intru în palatul şi în drepturile părinteşti."
Hopliţii aclamară cuvîntarea lui, şi pentru că-i scutea de suferinţe, şi pentru că vădise-atîta hotărîre. Par Eurystheus, nepăsător faţă de cei ce ascultaseră aceste spuse, neruşinîndu-se de propria-i ticăloşie, el, căpetenie fiind, n-a cutezat să-nfrunte forţa unei lănci. Deci iată omul care ar fi înrobit vlăstarele lui Herakles! ' Hyllos îşi duse carul înapoi, în rînduri. Prezicătorii pricepînd că nu se va ajunge printr-o luptă singuratică la împăcare, aduseră degrabă jertfă şi, dintr-un gît de muritor, făcură să ţîşnească sîngele prielnic[759].
Pe dată, unii s-au suit în care, alţii, stînd alături, coaste lîngă coaste, s-au adăpostit sub scuturi. Şi regele Atenei ■ şi-a îndemnat armata, precum îi sade bine unui suflet nobil: „Concetăţenilor, voi astăzi trebuie să apăraţi pămîntul care v-a hrănit şi v-a dat viaţă!"
La rîndu-i, celălalt i-a îndemnat pe aliaţii lui să nu consimtă la ocara Argosului şi-a Mykenei.
Apoi, cînd trîmbiţa tyrrheniană[760], cu sunet limpede, a dat semnalul şi cele două oşti s-au prins în luptă, închipuie-ţi ce vuiet s-a-nălţat din trosnetele-atîtor scuturi, şi cîte gemete şi plîngeri dintr-o dată. Intîi năvala ritmică a oştii argiene a pătruns în rîndu-rile noastre. Apoi <duşmanii> au îndărăptat. Şi-a fost a
358
doua parte a-nfruntării: luptînd picior contra picior, om contra om, <cu toţii> se ţineau vîrtos, dar mulţi căzeau.
îndemnurile celor două tabere sunau la fel: „Bărbaţi atenieni, semănători ai brazdelor din Argos, nu vreţi să ştergeţi umilinţa patriei?"
Abia după destulă trudă, bătîndu-ne din răsputeri, nu fără chinuri am întors, punînd pe fugă, lăncile argeilor.
Atunci bătrînul lolaos, văzînd cum se avîntă Hyllos, întinse dreapta şi-i ceru să-l ia în car. Prinzînd în mînă hăţurile, tăbărî pe urma bidiviilor lui Eurystheus.
Ce s-a mai întîmplat, vă spun din mărturia altuia; căci pîn-acolo însumi eu văzusem. Cînd, la Pallene[761], întrecînd colina sfîntă a Pallâs-Athenei, îl desluşi pe Eurystheus în carul său, el se rugă de Hebe[762] şi de Zeus să-i dăruiască tinereţe iar pentru o zi, să se răzbune pe duşmani.
Şi-acum vei auzi <Alkmene> o minune. Pe jugul cailor se aşezară două stele şi înveliră carul într-un nor întunecat: erau, cum spun cunoscătorii, feciorul tău şi Hebe. Iar el, ieşind din beznele ce astupau văzduhul, îşi dovedi puterea proaspătă a braţelor întinerite. Ilustrul lolaos a prins cvadriga lui Eurystheus în preajma Stîncilor Skeironiene[763] şi ferecîndu-i mîinile cu lanţuri, se-ntoarce şi-l aduce - orfandă[764] strălucită - pe comandantul pînă de curînd atît
de fericit.
Destinul lui dă fiecărui muritor o limpede învăţătură: să nu-şi invidieze semenul ce pare răsfăţat de soartă cît timp nu i-a văzut sfîrşitul. Căci soarta face daruri lesne trecătoare.
CORIFEUL
O Zeus, ce răspîndeşti <în lupte> năuceala[765], acum pot să privesc lumina zilei dezlegat de spaimă.
ALKMENE
O Zeus, după atît amar de vreme ţi-ai întors privirea spre necazurile mele! Şi totuşi, pentru cele ce le-ai împlinit, îţi mulţumesc. Eu înainte nu credeam că fiul meu sălăşluia cu zeii, dar astăzi ştiu că este adevărat.
359
Copiii mei, acum, acum veţi fi eliberaţi de chinuri, eliberaţi de <asuprirea> celui care în ruşine va să piară, Eurystheus; veţi revedea cetatea părintească şi veţi intra în stăpînirea gliei - moştenirea voastră - şi zeilor familiei le veţi aduce jertfe, de la care-aţi fost îndepărtaţi ca nişte venetici, să vă tîrîţi, rătăcitori, o viaţă oropsită. *(Se adresează vestitorului.)*
Dar Iolaos ce gînd şiret ascunde oare, de l-a cruţat pe Eurystheus să moară? Eu cred că nu-i purtare înţeleaptă cînd prinzi duşmanii să-i lipseşti de-o <dreaptă> răzbunare.
VESTITORUL
în cinstea ta, pentru ca ochii tăi, ce l-au văzut puternic înainte, acum <să-l vadă> la cheremul mîinii tale. Insă <tiranul> n-a primit de bunăvoie jugul, ci doar cu sila, de nevoie. El s-a zbătut' să nu se-

arate-n faţa ta, cît este viu, voind să scape <astfel> de osîndă.
Rămîi, Alkmene, sănătoasă, şi aminteşte-ţi ce mi-ai spus întîi, la începutul povestirii mele: că mă vei dezrobi, în astfel de împrejurări nu-i cuvenit să mintă gura celor nobili.
(Vestitorul pleacă.)
CORUL
Strofa 1
Drag ne e dansul, cînd, la ospeţe, cu limpede viers ne farmecă flautul, dragi ne sunt farmecele Aphroditei. Cît e de dulce, de-asemeni, să vezi fericirea unor prieteni lipsiţi îndelung de speranţă. Multe întoarceri le naşte Moira cea care duce totul la capăt, şi fiul lui Chronos, Aion'[766].
Antistrofa 1
Te afli pe drumul dreptăţii, cetate <Atena>; nu-l părăsi niciodată şi-nchină-te zeilor! Cel care tăgăduieşte <aceasta>,
faţă de-atîtea dovezi, se-nvecinează cu nebunia. Un zeu ne previne, iară şi iară, surpînd semeţia celor nemernici.
Strofa 2
Mamă bătrînă, fiul tău, Herakles, în cer a intrat.
Astfel se spulberă zvonul c-ar fi coborît <după moarte> în casa lui Hades, cu trupul mîncat de cumplita flacără-a rugului. El are parte de aşternutul iubit al Hebei, într-un palat de aur[767]. <Astfel>, Hymenaios[768], tu ai cinstit doi copii ai lui Zeus.
Antistrofa 2
Multe-ntîmplări se află
în armonie cu altele:
se spune că tatăl acestor vlăstari
a fost ajutat de Pallâs-Athena[769];
<şi iată> pe ei <acum> îi salvează
cetatea, poporul zeiţei,
pedepsind semeţia bărbatului
care punea mai presus de dreptate
clocotişul pornirilor sale.
Fie să nu ne cuprindă vreodată trufia şi patima nesăţioasă! }
(Intră Eurystheus înlănţuit, escortat de sclavi; unul dintre aceştia e servitorul lui Hyllos, trimis încă o dată de
stăpînul său.)
SERVITORUL
Stăpînă, singură îl vezi, eu totuşi îţi voi spune: acesta-i Eurystheus, pe care ţi-l aducem, spectacol <pentru tino nesperat şi <pentru el> nu mai puţin un nesperat destin. Nu bănuia că-ţi va pica în mîini vreodată, cînd, din Mykene,
361
360
cu armata lui călită-n lupte, pornea - preaplin de o nedreaptă semeţie - să năruie Atena.
însă divinitatea şi-a dat votul împotrivă, răsturnîndu-i soarta. Deci Hyllos şi viteazul Iolaos, pentru frumoasa biruinţă, i-au ridicat un monument de lemn lui Zeus răspînditorul năucelii <printre luptători>[770] şi m-au însărcinat să ţi-l aduc pe omul ăsta, voind să-ţi veselească inima; nimic nu e mai dulce decît să-ţi priveşti duşmanul prăbuşit dintru noroc în nenoroc.
ALKMENE
Ah, urîciune! în sfîrşit, ai încăput în mîinile Dreptăţii! întoarce-ţi mai întîi spre mine capul şi îndrăzneşte să-ţi priveşti în ochi duşmanii. Azi tu te afli în puterea mea, pe cînd noi nu mai suntem în a ta.
Deci tu eşti cel - doresc să ştiu - care de-atîtea ori ai socotit că ţi se cade să-l jigneşti din greu, mişelule, pe fiul meu ce locuieşte astăzi printre zei? Cu ce jigniri n-ai cutezat să-l copleşeşti?
Tu l-ai făcut, de viu, pînă şi-n Hades să coboare; îl trimiteai cu ordin să stîrpească lei şi hidre[771]. Cît despre alte crime ce le-ai pregătit, păstrez tăcere; prea multe aş avea de spus.
Şi nici atîtea îndrăzneli nu ţi-au ajuns: nu, din Hellada ne goneai, de pretutindeni, pe mine şi pe Heraklizi, cînd ne-aşezam, ca rugători ai zeilor, în locuri sfinte, eu vîrstnică, ei fragezi încă. Dar iată c-ai găsit aici bărbaţi întregi şi o cetate liberă, ce nu s-au înfricat de tine.

Va trebui să pieri de moarte rea şi-aceasta va fi spre folosul tău: căci ţi s-ar cuveni nu doar o moarte <ci mai multe>, deoarece ne-ai fost izvor de suferinţe.
SERVITORUL Nu-i cu putinţă să-l ucizi pe Eurystheus.
ALKMENE
Deci l-am făcut în van prizonier? Ce fel de lege se opune să-l dăm morţii?
362
SERVITORUL Aşa au hotărît conducătorii ţării.
ALKMENE De ce? Cred ei că nu-i frumos a-ţi omorî duşmanul?
SERVITORUL Nu pe cel prins în bătălie viu[772].
ALKMENE Şi Hyllos a-ncuviinţat atare hotărîre?
SERVITORUL S-ar fi căzut cumva să nu urmeze legea ţării?
S-ar fi căzut ca
ALKMENE Eurystheus să nu mai fie viu sub
soare!
SERVITORUL I s-a făcut întîia nedreptate, cînd nu a fost ucis în
luptă[773].
ALKMENE Deci nu mai este drept să fie pedepsit?
SERVITORUL Nu mai doreşte nimeni să-l ucidă.
ALKMENE Eu însămi! Şi mă laud că nu sunt oarecare.
SERVITORUL Dacă-l ucizi, te-aşteaptă o furtună de respingeri.
ALKMENE
Mi-e drag acest oraş; nu poate să tăgăduiască nimeni. Dar pe vrăjmaşul ăsta, de vreme ce mi-a încăput în mîini, nu se găseşte muritor în stare să mi-l smulgă. Şi-acum
363
numească-mă cutezătoare cine vrea, şi mai trufaşă decît se cuvine. Această faptă eu am s-o-mplinesc.
CORIFEUL
Cumplită, însă de iertat, regină, ţi-e ura împotriva-a-cestui om, eu recunosc preabine.
EURYSTHEUS
Să ştii, Alkmene, lămurit, n-am să te măgulesc şi, ca să scap cu viaţă, n-am să spun nici un cuvînt din care ar decurge că sunt laş. Eu n-am iscat de bunăvoie cearta noastră; ştiam că-ţi eram văr, deci neam cu Herakles, feciorul tău[774]. Dar Hera, fie c-am dorit, fie că nu - era oricum zeiţă - m-a îmbrîncit în nebunia asta[775].
Cînd sufletul mi s-a umplut de ură şi-am înţeles ce luptă mi s-a dat să lupt, m-am străduit să născocesc mulţime de primejdii şi am scornit mulţime de mijloace, ţinînd întruna sfat cu Noaptea, ca să-mi înlătur şi să-mi nimicesc duşmanii; altminteri aş fi vieţuit cu frica pururi lîngă mine.
Ştiam că nu era un oarecare, ci un adevărat bărbat, feciorul tău; cu toate că mi-a fost potrivnic, n-am să vorbesc despre acest viteaz decît cu preţuire.
<Apoi, cînd a pierit,> eliberîndu-mă de grija lui, nu trebuia, fiind urît de Heraklizi şi cunoscînd c-au moştenit înverşunarea părintească, să mut şi stîncile din loc ca să-i ucid, să-i tot alung, şi xcontra lor> să uneltesc? înfăptuind acestea mă simţeam mai sigur.
Tu însăţi, de-ar fi fost să duci povara sorţii mele, nu te-ai fi îndîrjit asupra puilor răuvoitori ai unui leu vrăjmaş? I-ai fi lăsat, cu bunătate, să trăiască-n Argos? Nu-i nimeni care să te creadă.
Deoarece n-am fost răpus <pe cîmpul de bătaie>, deşi mă pregătisem pentru asta, acuma, după legile Helladei moartea mea va însemna o pîngărire pentru ucigaş. Cetatea m-a cruţat, în cumpătarea sa; a pus divinitatea mai presus de ura-i pentru mine.
Tu mi-ai vorbit şi ţi-am răspuns; drept care pot să fiu numit sau plin de vină, sau nevinovat. Dar află care-i starea 364
mea: deşi nu ţin să mor, eu mă voi despărţi de viaţă fără să mă vaier.
CORIFEUL
Aş vrea să-ţi dau un sfat umil, Alkmene: pe-acest bărbat lasă-l să plece, de vreme ce aşa a hotărît cetatea.
ALKMENE Dar dacă îl ucid şi totodată mă supun cetăţii?
CORIFEUL Aşa-ar fi cel mai bine. Dar cum să izbuteşti?
ALKMENE
Nu-i lucru greu, ascultă. Am să-l omor, însă cadavrul am să-l dau prietenilor săi, cînd vor veni să-l

ceară. Deci, în privinţa trupului, nu voi călca porunca ţării şi <toto-dată>, ucigîndu-l, voi fi răzbunată.
EURYSTHEUS
Ucide-mă, nu-ţi cer iertare. însă cetatea, care m-a lăsat în viaţă şi s-a ferit <fiind prizonier> să mă ucidă, eu am s-o dăruiesc cu un oracol vechi al lui Loxias, care-i va fi mai de folos, cu vremea, decît pare.
(Se adresează Corifeului.)
Voi, după moarte, mă veţi îngropa acolo unde hotărăşte Soarta, în faţa templului Fecioarei din Pallene[776]. în mine, cînd voi fi culcat sub glie, tu vei avea de-a pururi un prieten, cetatea un metec mîntuitor, în schimb urmaşii Heraklizilor duşmanul cel mai îndîrjit, cînd se vor năpusti aci cu ostile, trădîndu-şi binefăcătorii[777]. Aceştia vă sunt oaspeţii pe care i-aţi salvat!
<Ai să mă-ntrebi> cum de-am venit aici, cu toate că eram înştiinţat, fără să-mi pese de ce mi-a prezis un zeu? Credeam că Hera e cu mult mai tare ca oracolele şi că nu
mă va trăda[778].
Dar nu-i lăsa <pe Heraklizi> să-mi toarne nici libaţii, pe mormîntul meu, nici sînge, căci eu cumplită-am să le fac întoarcerea acasă, drept răzbunare pentru cele întîmplate[779].
365
Prin moartea mea veţi cîştiga de două ori: pe voi am să v-ajut, pe ei <în schimt» am să-i nenorocesc.
ALKMENE
De ce întîrziaţi şi nu-l sfîrşiţi pe omul ăsta, dacă e dat, prin asta, să salvăm Atena şi moştenitorii noştri? N-aţi auzit? El ne arată drumul cel mai sigur: fiindu-ne potrivnic, moartea lui ne foloseşte.
Luati-l, sclavilor, şi după ce-l veţi fi ucis, daţi-l la cîini[780]!
Şi nu spera că vei scăpa cu viaţă, ca iar să mă alungi din ţara părintească!
(Sclavii îl duc la moarte pe Eurystheus.)
CORIFEUL
La fel cred şi eu. Porniţi, servitorilor! în ce ne priveşte pe noi, regii noştri vor fi scutiţi de prihana <acestui omor>[781].